

دستورالعمل چگونگی تشخیص رشد و کمال عقل افراد بالغ کمتر از ۱۸ سال صادر شد

مرکز عدالت برای کودکان: غلامحسین محسنی‌اژه‌ای ریاست قوه قضاییه، دستورالعمل چگونگی تشخیص رشد و کمال عقل افراد بالغ کمتر از ۱۸ سال، موضوع ماده ۹۱ قانون مجازات اسلامی را ده سال پس از تصویب این قانون در سال ۱۳۹۲، صادر کرد.

این دستورالعمل به منظور جلوگیری از اطاله دادرسی ناشی از نقض تحقیقات یا نقض آراء صادره براساس ماده ۹۱ قانون مجازات اسلامی و سرعت و دقت در اتخاذ تصمیم و صدور رای دادگاههای بدوی، تجدیدنظر و دیوان عالی کشور، صادر شده و قضات با اجرای این دستورالعمل می‌توانند مستند به گزارش رسمی پزشکی قانونی مبنی بر عدم قطعیت در رشد و کمال عقلی کودکان، از صدور حکم اعدام کودکان خودداری کنند.

براساس این دستورالعمل که روز دوم آبان ۱۴۰۲ به امضای رئیس قوه قضاییه رسیده و ابلاغ شده، آمده: «در صورت توجه اتهام به فرد بالغ کمتر از هجده سال، موضوع جرائم ماده ۹۱ قانون، چنانچه به تشخیص قاضی رسیدگی کننده، رفع شبهه در رشد و کمال عقل وی، مستلزم استعلام از پزشکی قانونی باشد، وی می‌تواند ضمن معرفی مرتکب به کمیسیون و اعلام تاریخ وقوع جرم، گزارشی از پرونده و تصویر اوراقی از آن که موثر در تشخیص رشد و کمال عقل وی باشد را جهت اخذ نظر کمیسیون به پزشکی قانونی ارسال نماید.

در تبصره‌های ماده دوم این دستورالعمل تصریح شده که قاضی باید نسبت به درک ماهیت جرم توسط مرتکب و حرمت آن در زمان ارتکاب جرم تحقیق کند، نتایج بررسی رشد و کمال عقل مرتکب دریافت شده باشد، پزشکی قانونی بررسی دقیق انجام داده باشد و قاضی می‌تواند نتایج آزمایشات بالینی را از مراکز درمانی یا پزشکی قانونی دریافت کند.

بر اساس ماده ۹۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ صدور احکام علیه کودکان کمتر از ۱۸ سال آزادی پیش از تصویب آن نمی‌تواند صورت گیرد. قاضی باید درک ماهیت جرم و رشد عقلی کودک را بررسی نماید.

اگر چه بر اساس کنوانسیون حقوق کودک در ماده ۳۷ و تحقیقاتی که در جهان صورت گرفته است و مرکز روانشناسی آمریکا تایید کرده است، همه افراد زیر ۱۸ سال رشد کامل ذهنی ندارند و خشونت‌های آنها ناشی از فرایند رشد است و نباید مانند بزرگسالان مجازات شوند. متأسفانه همچنان در ایران با صدور حکم اعدام در پرونده‌های قصاص و حدود برای کودکان روبرو هستیم. امید است این دستورالعمل موجب کاهش و توقف کامل حکم اعدام علیه کودکان شود. تصویر این دستورالعمل که در اختیار مرکز عدالت برای کودکان قرار گرفته به این شرح است:

شماره: ۹۰۰۰/۴۷۸۸۴/۱۰۰
تاریخ: ۲۴.۰۶.۸۲
پست:
ثبتی:

دستور العمل چگونگی تشخیص رشد و کمال عقل افراد بالغ کمتر از هجده سال تمام شمسی

مقدمه: به منظور ایجاد رویه واحد در احراز رشد و کمال عقل افراد بالغ کمتر از ۱۸ سال، مشمول ماده (۹۱) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ و دقت لازم در این امر، جلوگیری از اطاله دادرسی ناشی از نقص تحقیقات یا نقض آراء صادره بر اساس این ماده و سرعت و دقت در اتخاذ تصمیم و صدور رای در دادگاههای بدوی، تجدیدنظر و دیوان عالی کشور، « دستورالعمل چگونگی تشخیص رشد و کمال عقل افراد بالغ کمتر از هجده سال تمام شمسی» به شرح مواد آتی است.

ماده ۱- تعاریف و اختصارات در این دستورالعمل به شرح زیر است:

الف- ماده (۹۱) قانون: ماده (۹۱) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱

ب- جرم/ جرائم: جرم/ جرائم مندرج در ماده (۹۱) قانون

پ- مرتکب: فرد بالغ کمتر از هجده سال تمام شمسی موضوع ماده (۹۱) قانون که مرتکب یک یا چند جرم شده است!

ث- کمیسیون: کمیسیون تخصصی روان پزشکی سازمان پزشکی قانونی کشور؛

ماده ۲- در صورت توجه اتهام به فرد بالغ کمتر از هجده سال، موضوع جرائم ماده (۹۱) قانون، چنانچه به تشخیص قاضی رسیدگی کننده، رفع شبهه در رشد و کمال عقل وی مستلزم استعلام از پزشکی قانونی باشد، وی می تواند ضمن معرفی مرتکب به کمیسیون و اعلام تاریخ وقوع جرم، گزارشی از پرونده و تصویر اوراقی از آن که موثر در تشخیص رشد و کمال عقل وی باشد را جهت اخذ نظر کمیسیون به پزشکی قانونی ارسال نماید. تبصره ۱- در صورتی که قاضی رسیدگی کننده به طریقی غیر از اخذ نظر کمیسیون برای رفع شبهه اقدام کند، باید به نحو واضح چگونگی آن را در پرونده منعکس نماید.

تبصره ۲- قاضی رسیدگی کننده در خصوص درک مرتکب نسبت به ماهیت جرم انجام شده و یا حرمت آن در زمان ارتکاب جرم، تحقیقات لازم را به عمل می آورد.

شماره: ۱۴۷۸۸۴/۱۰۰
تاریخ: ۱۴۰۲/۸/۲
پوست:
ثبت‌بندی:

تبصره ۳ - قاضی رسیدگی کننده باید ترتیبی اتخاذ نماید که حداکثر تا قبل از اخذ آخرین دفاع وضعیت مرتکب از حیث رشد و کمال عقل و درک وی نسبت به ماهیت جرم و یا حرمت آن روشن باشد.

ماده ۳ - نظریه کارشناسی پزشکی قانونی باید به طور مستدل، مستند، صریح و مشتمل بر خلاصه نتایج حاصل از بررسی‌های به عمل آمده باشد.

ماده ۳ - مقام قضایی در صورت نیاز می‌تواند پرونده بالینی مرتکب را از مرکز درمانی و یا پزشکی قانونی مطالبه نماید.

این دستورالعمل در ۴ ماده و ۳ تبصره در تاریخ ۱۴۰۲/۸/۲ به تصویب رئیس قوه قضائیه رسید و از تاریخ تصویب لازم الاجرا است.

غلامحسین موسوی آریه